

SLOVENSKI GOSPODAR.

— List ljudstvu v poduk. —

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gl., za pol leta 1 gl., 60 kr., za četrt leta 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu v dijaškem sementišču (Knabenseminar). — Deležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodaja knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Slovenskemu narodu!

Ni ga z lepo naroda, ki bi živel v tako neugodnih okoliščinah ko narod naš. Razdeljen na več upravnih teles in dotikajoč se narodov, kateri so bili od nekedaj najhujši sovražniki njegovemu razvitku, mora se z vsemi svojimi močmi in sicer mnogokrat neuspešno boriti za one naravne pravice, katere srečnejši narodi uživajo brez prigo-vora. In vendar v tem vednem boji narod naš ni omagal in tudi omagal ne bode. Porek zato nam je okoliščina, da se vrste narodnih naših boriteljev od leta do leta množe, in da si naša narodna ideja pridobiva vedno več tal. Dasi se z ozirom na to moremo nekako potolaženi ozirati v prihodnost, vendar je dolžnost naša skrbeti za to, da bode ta napredek trajen in da se vzbudi in utrdi pri nas čedalje več narodnega ponosa. To pa se mora doseči s tem, da se v našem središču — v beli Ljubljani — ustanovi zavod, iz katerega bi se sveže narodno življenje razširjalo po vseh krajih milé naše domovine. In v ta namen ustanovili smo podpisani društvo „Narodni dom“ ter si postavili za nalog sezidati in vzdrževati poslopje, v katerem bi imela vsa narodna društva ljubljanska stalno in dostojno bivališče. Poslopje to preiti ima v nekoliko letih v lastnino „Slovenske matice“, postane toraj lastnina vsega slovenskega naroda, kateri bo razen drugih imel od njega tudi te koristi, da se bo polovica od njegovih dohodkov porabila za literarne svrhe, polovica pa za ustanove slovenskim pisateljem, umetnikom in dijakom. Zidanje narodnega doma nima tedaj lokalnega, temveč splošno slovensk pomen, zato se obračamo do vsega slovenskega naroda, da nas pri našem domoljubnem podjetju podpira, da nam pomaga postaviti ta sijajni spomenik domoljubja, zavednosti in požrtvovalnosti svoje.

Narodni dom, ki se bode v Ljubljani mo-gočno dvigal v zrak in navdajal s ponosom vsakega Slovenca, naj bode vidni dokaz celokupnosti našega naroda. Pozivljamo torej vse domoljube po domovini slovenski, naj našo namero podpirajo

s tem, da začno nabirati prostovoljne doneske za zidanje narodnega doma. Naj ne bode na celém Slovenskem hiše, katera ne bi po svoji mogočnosti pospeševala tega vzvišenega namena; naj ne bode Slovenca, ki ne bi svojega daru položil na žrtvenik domovine! Pač je med nami mnogo takih, ki ne morejo veliko darovati, a ti naj se ne izgovarjajo s tem, da bi njihovi darovi bili preneznatni; vsak še tako majhen dar, in naj bi bil le krajez, bode se z veseljem sprejel in sicer s tem večjim veseljem, čim težje ga je dotičnik daroval. Povsod pa naj se osnujejo družbe, katerih členi se bodo obvezali vsak dan, vsaki teden ali vsak mesec darovati gotov znesek. Tak prostovoljen davek pač ne bode nikogar težil, splošno narodno podjetje pa bode znamenito pospeševal.

Na delo toraj rojaki! Pokažimo, da smo napreden narod; pokažimo, da nam ni tuja požrtvovalnost! Delajmo, zbirajmo, dokler ne bode stalo poslopje, katero bode na pročelji imelo ponosni napis:

NARODNI DOM!

V Ljubljani, februarja 1882.

Upravni odbor društva „Narodni dom“:

Dr. Alfonz Možej, odvetnik, predsednik.

Dr. Karol Bleiweis pl. Trsteniški, podpredsednik.

Fran Fortuna, županov namestnik in veletržec; Peter Grasselli, deželnega glavarja namestnik in hišni posestnik; Ivan Hribar, glavni zastopnik banke „Slavije“; Dr. Anton Jarc, stolni prošt; Josip Kušar, predsednik trgovinsko-obrtnijske zbornice in hišni posestnik; Ivan Murnik, vitez Fran-Josipovega reda, tajnik trgovinsko-obrtnijske zbornice; Dr. Fran Papež, odvetnik; Vaso Petričič, mestni odbornik, hišni posestnik in trgovec; Ferdinand Souvan, veletržec; Dr. Josip Starč, c. kr. finančne prokureture konicist in hišni posestnik; Dr. Valentin Zarnik, odvetnik, deželni poslanec in mestni odbornik; odborniki.

Petrolej.

Naši poslanci so prisiljeni dovoliti v novo obdačenje petroleja, to pa tistega, kojega iz drugih dežel k nam na prodajo dovažajo. Od takšnega petroleja bodo financarji pobirali večjo colnino. Trgovci bodo morali za meterski cent tujega petroleja na meji plačevati namesto sedanjih 3 fl. zanaprej — 10 fl. v zlatu. Vsled tega bo petrolej dražji, kakor vsaj liberalci trdijo, in baje s tem bodo zlasti ubožnejši in siromašnejši ljudje, ki petrolej za svečavo žgejo, hudo zadeti. No, in sedaj upijajo liberalci rekoč: no, glejte, kako slabo konservativno nemški in narodno slovenski poslanci gospodarijo, sedaj še niti siromakom ne priznajo in jim podražavajo najpotrebnejšo svečavo. Toda neopravičeno in krivo je upijanje liberalcev, ki so največ po svojej 20letnej zapravljenosti povzročili velike državne stroške. Te moramo pokriti ali s tem da kakor liberalci dolgove delamo in svoto državnih obrestij množimo, ali pa večjo dačo vržemo na grunte, hiše itd. Ne prvo, ne drugo ne kaže in zatorej je še najbolje pomnožiti državne dohodke z indirektnimi davki. In tukaj je obdačenje petroleja najzdatnejše in najpravičnejše sredstvo. No, in to hočemo v naslednjem dokazati.

Še ni dolgo od tega, da so ljudje smrdljivi petrolej malo poznali. V 15—20 letih zgodila je se tukaj velika prememba. Skoraj ni hiše, kder bi petrolej ne žgali. Vsak zna, da za manj denarjev ni mogoče dobiti lepše in boljše svečave.

Amerikanci so zasledili neizmerne zaloge petroleja pod zemljo. Kmalu jih navitajo. Dobljeni petrolej umejo brž dobro snažiti in kot čisto svetlo olje brez poprejšnjega nadležnega smrada pripravljati. Začnejo ga precej po celem svetu v zabojih razpošiljati in prodavati, tudi v Evropo. Ljudje se novej svečavi hitro privadijo, ker je veliko lepša in cenejša od lojenih in voščenih sveč. Ne dolgo potem zasledili so tudi na Nemškem v Hanoverskem, dalje na Ruskem in Rumunskem pa tudi pri nas v Gališkem prav bogate jame petroleja. Tukaj si že veliko tisoč ljudi služi kruha s tem, da petrolej iz zemlje spravljajo in potem čistijo. Sedaj ga na leto za svečavo priredijo okolo 160.000 meterskih centov (met. cent = 100 kilo). To je velike važnosti za ubožno deželo Gališko pa tudi za celo Avstrijo, kajti sedaj nam ni treba toliko, kakor poprej kupovati ameriškega ali ruskega petroleja. Imamo ga v lastnej državi dovoljno in denar lahko ostane doma. Amerikanci nam ne morejo več tako lahko, kakor l. 1876 nagajati in ceno petroleja samovoljno in preveliko nastavljati. Meterski cent petroleja veljal je na Dunaji l. 1871. 29 fl. 10 kr., l. 1872. 27 fl. 39 kr., l. 1873. 23 fl. 75 kr., l. 1874. 19 fl. 19 kr., l. 1875. 19 fl., l. 1876. 18 fl. 60 kr.

Proti koncu l. 1876 pa so pohlepni ameriškanski trgovci se pomenili med seboj in ceno potisnoli naenkrat do 31 fl. 50 kr. Toda ovo priliko

so porabili drugi posestniki petrolejskih jam ter so pripeljali svojega blaga in Amerikance precej ukrotili. Petrolej je potem veljal l. 1878. 17 fl. 50 kr., l. 1879. 16 fl. 75 kr., l. 1880. 16 fl. in l. 1881 samo 15 fl. Iz tega je razvidno, kako je cena petroleju od l. 1871 naprej — padala.

Cena je padala, toda množina porabljenega petroleja je naraščala; kajti l. 1869 so čez avstrijsko mejo pripeljali komaj 200.000 meterskih centov, lani pa že 1.400.000. Dostavimo še, da so vrhu tega na Gališkem od leta do leta več petroleja prodali. Iz tega pa je gotovo spoznati, da cena petroleju ne bode večja; če ne bode nižja, ostajala bo, kakoršna je.

Na dalje razvidimo, za kako mali denar nam petrolej služi kot svečava. Svetilnica s petrolejem nalita, ki sveti kakor na primer jedna lojena sveča, gori 10 ur in olje stane $\frac{1}{2}$ krajcarja, lojene sveče pa zgori v 10 urah za 10—11 krajcarjev. Navadno pa dajo takšnej svetilnici svetljeje goreti, kakor gori lojena sveča, in toraj sežgejo za 1—2 krajcarja olja pa tudi bolje vidijo. Kdor pa v 10 urah da za 11—12 krajcarjev petroleja zgoreti, temu tudi sveti luč tako, kakor bi bil kakih 20 lojenih sveč prižgal. Da pa 20 lojenih sveč za 11—12 krajcarjev ni nikder dobiti, to vsakdo zna.

Petrolej dobi se v štacunah že jako čist in prost neprijetnega duha. Tudi svetilnice so izvrstne. Vsled tega žgejo nekdanj zaničevani petrolej v najimnitnejših hišah. Najbogatejša gospoda rabi petrolej, da zvečer razsvetljuje svoje sobe, dvorane, stopnice, mostovže in veže. Rabijo pa velike svetilnice, da je svetloba zdatna, jasna.

Zatoraj pa je sedaj petrolej najcenejša svečava ne samo ubožnim ljudem, rokodelcem, kmetovalcem, sploh manjšemu prebivalstvu na deželi in v mestih, ampak tudi premožnejšim, bogatcem. Da, slednji ga požgejo najboljšega in največ. No, in tega je se finančni minister, ki potrebuje mnogo denarjev, spomnil in sprožil večji davek ali colnino na petrolej. Ravnal je kakor se spodobi vsakemu razumnemu finančnemu ministru.

(Konec prib.)

Gospodarske stvari.

Kako z mavcem ali gipsom ravnati.

Mavec ali gips obstoja iz žveplene kisline in iz apna. Obe ti tvarini dajete rastlinam bistveno hrano. Tam kjer teh dveh snovi v zemlji primanjkuje ali kjer jih je sploh premalo, tam jih je treba z mavcem nadomestiti, da morejo rastline zopet z uspehom rasti.

Vrh tega ima mavec tudi to moč, take rastlinske redivne snovi, ki v zemlji nerazkrojene spe, razkrojivati in jih tako sposobne rastline vse vzeti in se tako od njih živiti.

Mavec veže amonijak in zabrani prenaplo razkrojitev hlevnega gnoja. Ako se toraj v hlevih